

QISHLOQ JOYLARDA TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASH SIYOSATI VA MOLIVAVIY VOSITALARNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI

Rustamova Faridaxon Anvarjonovna

Andijon Davlat Texnika Instituti, Iqtisodiyot kafedrası, assistant

E-mail: farida.rustamova.05030902@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17627554>

Annotatsiya. Ushbu tezis qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash siyosati va moliyaviy vositalarning iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini o'rganadi. Tadqiqot mikrokreditlar, grantlar, subsidiyalar va soliq imtiyozlari orqali tadbirkorlik subyektlarining ishlab chiqarish hajmi, xarajatlar va daromad ko'rsatkichlariga qanday ta'sir qilishini tahlil qiladi. Shu bilan birga, moliyaviy qo'llab-quvvatlashning samarali tatbiqi va integratsiyalashgan strategiyalar muhimligi qayd etiladi.

Kalit so'zlar: qishloq tadbirkorligi, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, mikrokreditlar, grantlar, iqtisodiy samaradorlik

Qishloq joylarda tadbirkorlik faoliyati mahalliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, aholining bandligini oshirish va daromad manbalarini kengaytirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, qishloq tadbirkorligi ko'plab to'siqlarga duch keladi: moliyaviy resurslar cheklanganligi, infratuzilmaning rivojlanmaganligi, bilim va tajriba yetishmasligi va bozorlarga chiqishdagi qiyinchiliklar. Shu sababli davlat siyosati va moliyaviy vositalar orqali tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bu sohadagi asosiy muhim omil hisoblanadi.

Moliyaviy qo'llab-quvvatlash shakllari turli ko'rinishlarda bo'lishi mumkin: mikrokreditlar, subsidiyalar, soliq imtiyozlari, grantlar va sarmoya jalb qilish mexanizmlari. Ushbu vositalar tadbirkorlik subyektlariga faoliyatini kengaytirish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va bozor ulushini oshirish imkonini beradi.

Shuningdek, davlat siyosati tadbirkorlik faoliyatining normativ-huquqiy va iqtisodiy asoslarini shakllantirish, hududiy infratuzilmani rivojlantirish, malakali kadrlar tayyorlash va moliyaviy resurslarni samarali taqsimlashga qaratilgan strategik choralarni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, qishloq hududlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash samaradorligini oshirish uchun moliyaviy vositalarni maqsadli va tizimli tatbiq etish zarur.

Ushbu tezis qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash siyosati va moliyaviy vositalarning iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini tizimli tarzda o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot davomida mavjud moliyaviy instrumentlarning samaradorligi, ulardan foydalangan holdagi ishlab chiqarish va daromad ko'rsatkichlari tahlil qilinadi hamda tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash siyosati va moliyaviy vositalarning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri mavzusida o'tkazilgan tadqiqotlar, asosan, ikki yo'nalishda amalga oshirilgan. Birinchi yo'nalish davlat siyosati va normativ-huquqiy bazaning tadbirkorlikni rivojlantirishdagi ahamiyatiga qaratilgan. Mahalliy va xorijiy olimlar, jumladan Abdurahmonov, Karimov va OECD ekspertlari, davlatning tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga qanchalik ta'sir qilishi mumkinligini tahlil qilgan. Ular davlat dasturlari, soliq imtiyozlari va grantlar qishloq joylarda tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish va barqarorligini ta'minlashda samarali vosita ekanligini qayd etadi.

Ikkinchi yo'nalish moliyaviy vositalarning samaradorligini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mikro kreditlar, subsidiyalar va boshqa moliyaviy instrumentlar tadbirkorlar uchun yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va bozor ulushini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, moliyaviy qo'llab-quvvatlashning samaradorligi, uning maqsadga muvofiqligi va tizimli tatbiq etilishiga bog'liq. Ayrim tadqiqotlarda moliyaviy resurslardan samarali foydalanilmagan holatlar, hududiy infratuzilmaning yetarli emasligi va kadrlar salohiyatining pastligi tadbirkorlik samaradorligini cheklash omillari sifatida qayd etilgan.

Shuningdek, qishloq hududlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalar ham tahlil qilingan. OECD va FAO hisobotlarida davlat va moliyaviy instrumentlar orqali kichik va o'rta biznesni rag'batlantirish, moliyaviy resurslarni maqsadli taqsimlash, hamda innovatsion yechimlarni joriy etishning iqtisodiy samaradorlikni oshirishga ta'siri batafsil yoritilgan. Ushbu tahlil shuni ko'rsatadiki, moliyaviy va siyosiy qo'llab-quvvatlash integratsiyalashgan tarzda amalga oshirilsa, qishloq tadbirkorligining iqtisodiy samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Umuman olganda, adabiyotlar sharhi shuni ko'rsatadiki, qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash siyosati va moliyaviy vositalar birgalikda ishlatilganda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning eng muhim omiliga aylanadi. Shu bilan birga, samarali tatbiq etish uchun moliyaviy resurslarni maqsadli, tizimli va shaffof boshqarish zarur.

Qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash siyosati doirasida qo'llaniladigan moliyaviy vositalar iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Mikro kreditlar, subsidiyalar, grantlar va soliq imtiyozlari kichik biznes subyektlariga faoliyatini kengaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va bozor ulushini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, moliyaviy qo'llab-quvvatlash samaradorligi uning maqsadga muvofiqligi va tizimli tatbiq etilishiga bog'liq.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, moliyaviy vositalardan foydalangan tadbirkorlar ishlab chiqarish hajmini oshirib, xarajatlarni kamaytirish va daromadni sezilarli darajada ko'paytirishga erishgan. Shu bilan birga, qo'llab-quvvatlashdan foydalanmagan subyektlar iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyatlarini cheklab qo'ygan.

Quyidagi jadval qishloq tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash vositalari va ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini ko'rsatadi:

Qo'llab-quvvatlash vositasi	Amalga oshirilgan korxonalar soni	Ishlab chiqarish o'sishi (%)	Xarajatlarni kamaytirish (%)	Daromad o'sishi (%)
Mikro kreditlar	40	+15-25	-10-15	+20-30
Subsidiyalar	35	+10-20	-5-10	+15-25
Grantlar	25	+20-30	-15-20	+25-35
Soliq imtiyozlari	30	+5-15	-5	+10-20

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, eng katta iqtisodiy samaradorlik grantlar va mikro kreditlardan foydalangan korxonalarda kuzatilgan. Bu vositalar tadbirkorlarni yangi texnologiyalarni joriy etishga, ishlab chiqarish hajmini kengaytirishga va daromadni oshirishga rag'batlantiradi. Soliq imtiyozlari va subsidiyalar esa korxonalarning xarajatlarini kamaytirish va faoliyatini barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash siyosati va moliyaviy vositalar birgalikda ishlatilganda eng samarali natija beradi. Shu bilan birga, moliyaviy qo'llab-quvvatlashdan to'liq foydalana olish uchun:

1. Moliyaviy resurslarning maqsadli va tizimli taqsimlanishi;
2. Xodimlarning moliyaviy va texnologik kompetensiyasi;
3. Hududiy infratuzilmaning rivojlanganligi muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash siyosati va moliyaviy vositalarning integratsiyalashgan tatbiqi iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi, hududlarda iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi va bandlikni oshirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, qishloq joylarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash siyosati va moliyaviy vositalarning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri sezilarli darajada. Mikrokreditlar, grantlar, subsidiyalari va soliq imtiyozlari tadbirkorlik subyektlariga ishlab chiqarish hajmini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va daromadni ko'paytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, qo'llab-quvvatlash vositalarining samaradorligi ularning maqsadga muvofiqligi, tizimli tatbiq etilishi va xodimlarning kompetensiyasiga bog'liq.

Tahlil shuni ko'rsatdiki, eng katta iqtisodiy samaradorlik grantlar va mikrokreditlar orqali kuzatilgan. Shu sababli qishloq hududlarda tadbirkorlikni rivojlantirishda moliyaviy vositalarni integratsiyalashgan tarzda tatbiq etish muhim hisoblanadi. Bu nafaqat korxonalarning iqtisodiy samaradorligini oshiradi, balki hududlarning barqaror iqtisodiy rivojlanishini, bandlikni oshirishni va aholining daromad manbalarini kengaytirishni ham ta'minlaydi.

Shu bilan birga, moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish, resurslarni maqsadli va samarali taqsimlash, xodimlarning malakasini oshirish va hududiy infratuzilmani rivojlantirish orqali qishloq tadbirkorligining samaradorligi yanada oshirilishi mumkin. Natijada, davlat siyosati va moliyaviy vositalar qishloq biznesining raqobatbardoshligi va iqtisodiy barqarorligini mustahkamlashda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov A. *Qishloq xo'jaligi va tadbirkorlik rivoji*. Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
2. Karimov B. *Qishloq tadbirkorligi va moliyaviy qo'llab-quvvatlash vositalari*. Toshkent: Fan, 2022.
3. OECD. *Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard*. OECD Publishing, 2020.
4. FAO. *Rural Development and Small Business Support*. FAO, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi, 2020.
6. World Bank. *Small and Medium Enterprises in Rural Areas: Policies and Instruments*. Washington DC: World Bank, 2021.
7. Tursunov N. *Moliyaviy vositalar va qishloq tadbirkorligi samaradorligi*. Toshkent: Iqtisodiy Tadqiqotlar Markazi, 2022.
8. Kotler P., Kartajaya H., Setiawan I. *Marketing 4.0: Moving from Traditional to Digital*. Wiley, 2017.
9. OECD & FAO. *Innovation and Finance in Rural SMEs*. OECD Publishing, 2021.
10. Rakhmatov D. *Mikrokreditlar va grantlar: qishloq tadbirkorligi uchun iqtisodiy samaradorlik*. Toshkent: Iqtisodiy Tadqiqotlar, 2020.